

Roditeljska odgovornost - Češka

SADRŽAJ

- 1 Što u praktičnom smislu znači pravni pojam „roditeljska odgovornost”? Koja su prava i obveze nositelja roditeljske odgovornosti?
- 2 Tko u pravilu ima roditeljsku odgovornost nad djetetom?
- 3 Ako roditelji nisu sposobni ili ne žele snositi roditeljsku odgovornost nad svojom djecom, može li se umjesto njih odrediti neka druga osoba?
- 4 Ako se roditelji razvedu ili prekinu odnos, kako se rješava pitanje roditeljske odgovornosti u budućnosti?
- 5 Ako roditelji postignu dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koje se formalnosti moraju poštovati kako bi taj sporazum postao pravno obvezujući?
- 6 Ako roditelji ne mogu postići dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koja je alternativa rješavanju spora a da se izbjegne izlazak pred sud?
- 7 Ako roditelji izađu pred sud, o kojim pitanjima u vezi s djetetom može odlučivati sudac?
- 8 Ako sud odluči da jedan roditelj treba imati isključivu skrb nad djetetom, znači li to da on ili ona može odlučivati o svim pitanjima u vezi s djetetom a da se prethodno ne savjetuje s drugim roditeljem?
- 9 Ako sud odluči da roditelji trebaju imati zajedničku skrb nad djetetom, što to znači u praksi?
- 10 Kojem se sudu ili tijelu trebam obratiti ako želim podnijeti zahtjev za roditeljsku odgovornost? Koje se formalnosti moraju poštovati? Koje dokumente trebam priložiti zahtjevu?
- 11 Koji se postupak primjenjuje u takvim slučajevima? Postoji li hitni postupak?
- 12 Mogu li dobiti pravnu pomoć za pokrivanje troškova postupka?
- 13 Je li moguće uložiti žalbu protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti?
- 14 U određenim slučajevima potrebno je obratiti se sudu kako bi se zatražilo izvršenje odluke o roditeljskoj odgovornosti. Kojem se sudu trebam obratiti u takvim slučajevima i koji se postupak primjenjuje?
- 15 Što trebam učiniti kako bi se u ovoj državi članici priznala i izvršila odluka o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici?
- 16 Kojem se sudu u ovoj državi članici trebam obratiti kako bih podnio prigovor na priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici? Koji se postupak u takvim slučajevima primjenjuje?
- 17 Koje se pravo primjenjuje u postupku o roditeljskoj odgovornosti ako dijete ili stranke ne žive u ovoj državi članici ili su različitih nacionalnosti?

1 Što u praktičnom smislu znači pravni pojam „roditeljska odgovornost”? Koja su prava i obveze nositelja roditeljske odgovornosti?

Pojam „roditeljska odgovornost” utjelovljen je u Građanskom zakoniku (Zakon br. 89/2012). Pojmom je obuhvaćen skup roditeljskih prava i obveza koje uključuju sljedeće:

- skrb o djetetu, uključujući posebno brigu o njegovom/njezinom zdravlju i tjelesnom, emocionalnom, intelektualnom i moralnom razvoju,
- zaštitu djeteta,
- održavanje osobnih kontakata s djetetom
- osiguravanje odgoja i obrazovanja djeteta,
- određivanje djetetovog mjesta prebivališta,
- zastupanje djeteta i upravljanje djetetovom imovinom.

Roditeljska odgovornost počinje od rođenja djeteta i prestaje kada dijete stekne punu pravnu sposobnost. Trajanje i opseg roditeljske odgovornosti može promijeniti jedino sud. Roditeljsku odgovornost ostvaruju roditelji u skladu s interesima djeteta. Prije donošenja odluke koja utječe na interese djeteta, roditelji će obavijestiti dijete o svemu što je potrebno kako bi ono moglo donijeti svoje mišljenje o predmetnoj stvari i o tome obavijestiti svoje roditelje. To se ne primjenjuje ako dijete ne može na odgovarajući način primiti informacije ili ne može donijeti svoje mišljenje ili ne može obavijestiti roditelje o svome mišljenju. Roditelji će posvetiti posebnu pozornost mišljenju djeteta i uzet će u obzir njegovo mišljenje kada donose odluku. Roditeljsku odgovornost u odnosu na dijete ostvaruju roditelji na način i unutar opsega koji odgovara stupnju razvoja djeteta. Ako roditelji donose odluku o obrazovanju ili zapošljavanju djeteta, oni će uzeti u obzir njegovo/njezino mišljenje, sposobnosti i talente.

Dok dijete ne stekne pravnu sposobnost, njegovi/njezini roditelji imaju pravo usmjeravati dijete primjenom odgojnih mjera koje su u skladu s njegovim/njezinim razvojnim sposobnostima, uključujući ograničenja usmjerena na zaštitu morala, zdravlja i prava djeteta te prava drugih osoba i javnog reda. Dijete se mora podvrgnuti tim mjerama. Odgojna sredstva mogu se upotrebljavati samo u obliku i opsegu koji je primjeren s obzirom na okolnosti, kojim se ne ugrožava zdravlje djeteta ili njegov/njezin razvoj i ne dovodi u pitanje ljudsko dostojanstvo djeteta.

Podrazumijeva se da su svi maloljetnici koji nemaju punu pravnu sposobnost sposobni izvršavati pravne radnje primjerene intelektualnoj i voljnoj zrelosti maloljetnika njihove dobi. Roditelji imaju obvezu i pravo zastupati dijete u pravnim postupcima za koje dijete nema pravnu sposobnost. Roditelji dijete zastupaju zajednički, ali svaki od njih može postupati zasebno. Ako jedan od roditelja postupa sam, u dobroj vjeri, u pitanju koje se odnosi na dijete u odnosu na treću stranku, smatra se da on/ona postupa uz suglasnost drugog roditelja. Roditelj ne može zastupati dijete ako bi time nastao sukob interesa između njega/nje i djeteta ili između djece istog roditelja. U tom slučaju sud će imenovati skrbnika djeteta. Ako se roditelji ne mogu složiti koji od njih bi trebao zastupati dijete u sudskim postupcima, sud će odlučiti, na zahtjev jednog od roditelja, koji će od roditelja biti djetetov zakonski zastupnik i na koji način će ga zastupati.

Roditelji imaju obvezu i pravo upravljati imovinom djeteta, te ju osobito voditi s dužnom pažnjom. Oni moraju sigurno upravljati sredstvima za koja se može smatrati da nisu potrebna za pokrivanje rashoda povezanih s imovinom djeteta. Tijekom sudskog postupka koji se odnosi na pojedine dijelove djetetove imovine, roditelji postupaju kao djetetovi zastupnici. Roditelj ne može zastupati dijete ako bi time nastao sukob interesa između njega/nje i djeteta ili između djece istih roditelja. U tom slučaju sud će imenovati skrbnika djeteta. Ako roditelj ne izvršava obvezu brige za djetetovu imovinu s dužnom pažnjom, on/ona solidarno odgovaraju za štetu nastalu djetetu. Ako se roditelji nisu dogovorili o osnovnim pitanjima koja se odnose na upravljanje djetetovom imovinom, odlučit će sud na zahtjev jednog od roditelja. Roditeljima je potrebna suglasnost suda za pravne akte koji se odnose na postojeću ili buduću imovinu djeteta ili zasebne dijelove takve imovine, osim ako je riječ o zajedničkim pitanjima ili ako se ta pitanja, iako su značajna, odnose na zanemarivu vrijednost imovine.

2 Tko u pravilu ima roditeljsku odgovornost nad djetetom?

Roditeljska odgovornost obveza je oba roditelja. Tu odgovornost ima svaki roditelj koji nije lišen te odgovornosti. To se primjenjuje bez obzira na to jesu li roditelji djeteta u braku i je li dijete rođeno u braku ili izvan njega.

Roditelji izvršavaju roditeljsku odgovornost na temelju zajedničkog dogovora. Ako bi kašnjenje u donošenju odluke o pitanju koje se odnosi na dijete moglo biti opasno, jedan od roditelja može sam donijeti odluku ili dati suglasnost. On/ona, međutim, mora o tome bez odgode obavijestiti drugog roditelja. Ako jedan od roditelja postupa sam, u dobroj vjeri, u pitanju koje se odnosi na dijete u odnosu na treću stranku, smatra se da on/ona postupa uz suglasnost drugog roditelja. Ako se roditelji ne slažu oko pitanja koje je važno za dijete, posebno u odnosu na njegove, njezine interese, o tome će pitanju odlučiti sud, na zahtjev roditelja. To se primjenjuje i ako je jedan od roditelja isključio drugog roditelja iz odlučivanja o važnom pitanju za dijete. Posebno važnim pitanjima smatra se utvrđivanje mjesta prebivališta i odabir obrazovanja ili zaposlenja djeteta, ali ne i uobičajeno liječenje i slični postupci.

Sud može odlučiti o obustavi izvršavanja roditeljske odgovornosti ako su roditelji spriječeni u izvršavanju svoje roditeljske odgovornosti zbog ozbiljnih okolnosti i ako se može smatrati da je to nužno u interesu djeteta. Ako roditelj ne izvršava svoju roditeljsku odgovornost ispravno i u skladu s interesima djeteta, sud može ograničiti njegovu roditeljsku odgovornost ili izvršavanje

te roditeljske odgovornosti i istovremeno utvrditi opseg tog ograničenja. Ako roditelj zlorabljuje svoju roditeljsku odgovornost ili njezino izvršavanje, i/ili ozbiljno zanemaruje svoju odgovornost ili njezino izvršavanje, sud ga može lišiti roditeljske odgovornosti. Ako roditelj počini zločin s predumišljajem protiv djeteta, ili ako roditelj iskoristi svoje dijete, koje nije kazneno odgovorno, za počinjenje kaznenog djela, sud će posebno ocijeniti postoje li razlozi za lišavanje roditelja njegove/njezine roditeljske odgovornosti.

Ako je jedan od roditelja umro ili nije poznat, ili ako jedan od roditelja nema roditeljsku odgovornost ili je njegovo izvršavanje roditeljske odgovornosti obustavljeno, roditeljsku odgovornost izvršavat će drugi roditelj. To se primjenjuje i u slučaju ograničene roditeljske odgovornosti ili ako je jednom roditelju ograničeno izvršavanje roditeljske odgovornosti. Ako niti jedan od roditelja nema punu roditeljsku odgovornost, ako je izvršavanje roditeljske odgovornosti oba roditelja obustavljeno, i/ili ako se na roditeljsku odgovornost roditelja utječe na jedan od navedenih načina, sud će djetetu imenovati skrbnika koji će imati obveze i prava roditelja ili će izvršavati te obveze ili prava umjesto roditelja. Ako je roditeljska odgovornost ograničena ili je ograničeno izvršavanje te odgovornosti, sud će imenovati skrbnika djeteta.

Ako je dijete posvojeno, prava i obveze koje proizlaze iz roditeljske odgovornosti prenose se na posvojitelja u trenutku kada stupi na snagu sudska odluka o posvojenju.

3 Ako roditelji nisu sposobni ili ne žele snositi roditeljsku odgovornost nad svojom djecom, može li se umjesto njih odrediti neka druga osoba?

Ako sud odluči ograničiti pravnu sposobnost roditelja, on će također odlučiti o njegovoj/njezinoj roditeljskoj odgovornosti. Maloljetniku koji je roditelj, ali još nije stekao punu pravnu sposobnost proglašenjem ili brakom, obustavlja se izvršavanje roditeljske odgovornosti dok on/ona ne stekne punu pravnu sposobnost. To se ne primjenjuje na izvršavanje obveza i prava na skrb o djetetu, osim ako sud u odnosu na roditelja odluči da je izvršavanje te obveze i prava obustavljeno dok roditelj ne stekne punu pravnu sposobnost. Ostvarivanje roditeljske odgovornosti roditelja čija je pravna sposobnost ograničena u tom području obustavlja se za vrijeme trajanja ograničenja pravne sposobnosti, osim ako sud odluči da će roditelj nastaviti izvršavati obvezu i ostvarivati pravo na skrb za dijete i osobni kontakt s djetetom.

U slučaju odsutnosti oba roditelja koji bi trebali izvršavati punu roditeljsku odgovornost prema djetetu, sud će djetetu imenovati skrbnika. Skrbnik u osnovi ima prema djetetu sve obveze i prava kao i njegovi roditelji, ali nema obvezu uzdržavanja djeteta. U iznimnim slučajevima opseg obveza i prava može se definirati na drugačiji način uzimajući u obzir osobu skrbnika ili situaciju djeteta te razlog zašto roditelji nemaju sve obveze i prava. Skrbnik mora imati punu pravnu sposobnost i njegov/njezin način života moraju jamčiti da on/ona može primjereno izvršavati tu ulogu. Sud može za skrbnike imenovati i dvije osobe, koje su u pravilu u braku. Ako to nije u suprotnosti s interesima djeteta, sud će za skrbnika imenovati osobu koju je odredio roditelj. U protivnom će sud za skrbnika imenovati srodnika ili osobu koja je bliska djetetu ili njegovoj obitelji, osim ako roditelj izričito isključi takvu osobu. Ako takve osobe nema, sud će skrbnikom imenovati drugu primjerenu osobu. Ako se skrbnikom djeteta ne može imenovati niti jedna fizička osoba, sud će skrbnikom imenovati tijelo za socijalnu i pravnu zaštitu djece dok sud ne imenuje drugog skrbnika za dijete ili dok skrbnik ne prihvati svoju ulogu. Skrbnik je pod nadzorom suda. On/ona priprema popis imovine na početku i kraju obavljanja svoje uloge. On/ona redovito sudu dostavlja izvješća o djetetu, njegovom/njezinom razvoju i izvješća o upravljanju imovinom. Sud mora odobriti svaku odluku skrbnika koje se ne odnosi na svakodnevna pitanja.

Druga je mogućnost smjestiti dijete u udomiteljsku obitelj. Udomiteljstvo jest osobna skrb za dijete druge osobe. Međutim, ne uključuje prihvaćanje djeteta druge osobe kao vlastitog djeteta kao u slučaju posvajanja. Kada odgaja dijete, udomitelj izvršava obveze i ostvaruje prava roditelja u razumnom opsegu. On/ona imaju obvezu i pravo odlučivati samo o svakodnevnim pitanjima u vezi s djetetom, zastupati dijete u tim pitanjima i upravljati njegovom njezinom imovinom. On/ona moraju obavijestiti roditelje djeteta o važnim pitanjima. Ako je potrebno s obzirom na okolnosti, sud će utvrditi dodatne obveze i prava udomitelja. Roditelji djeteta zadržat će svoje obveze i prava koje proizlaze iz roditeljske odgovornosti, uključujući pravo na osobni i redoviti kontakt s djetetom i pravo na informacije o djetetu, s izuzetkom obveza i prava koje su zakonom utvrđene u pogledu udomitelja, osim ako sud, iz razloga koje treba posebno razmotriti, odluči drugačije. Udomitelj nema obvezu uzdržavanja djeteta.

Udomitelj mora jamčiti primjerenu skrb, mora biti rezident Češke Republike i mora se složiti s time da mu se povjeri skrb nad djetetom. On/ona u pravilu je srodnik, ali može biti i druga osoba kojoj je nadležno tijelo za socijalnu i pravnu zaštitu djece povjerilo udomiteljsku skrb (u tu svrhu regionalni sud vodi evidenciju podnositelja zahtjeva koji su prikladni da postanu udomitelji). Sud može povjeriti dijete udomitelju na ograničeno vrijeme (primjerice dok roditelj boravi u ustanovi za liječenje), ali i na neodređeno vremensko razdoblje. Udomiteljstvom se tako može riješiti problem krize u obitelji i osigurati skrb u alternativnom obiteljskom okruženju. Kako bi se smanjio broj djece smještene u institucije ili u objekte slične institucijama, udomiteljstvo ima prednost nad institucionalnom skrbi. Udomitelj dobiva naknadu od države (primjerice doprinos za pokrivanje djetetovih potreba, naknadu na kraju udomiteljske skrbi, naknadu udomiteljima itd.).

Građanskim zakonikom dalje se uređuje institut povjeravanja skrbništva nad djetetom drugoj osobi ako se o djetetu ne mogu brinuti ni roditelji ni skrbnik. Takvo skrbništvo nije alternativa udomiteljstvu ili skrbi koja mora prethoditi posvojenju. Ono ima

prednost pred institucionalnom skrbi nad djetetom. Njegovatelj mora jamčiti primjerenu skrb, mora biti rezident Češke Republike i mora se složiti s time da mu se povjeri skrb nad djetetom. Obveze i prava njegovatelja određuje sud ili se u protivnom na odgovarajući način primjenjuje zakonodavstvo o udomiteljstvu.

Roditelji, kao zakonski zastupnici, mogu – za rješavanje pitanja djeteta, osim ako je riječ o pitanjima osobnog statusa – potpisati ugovor o zastupanju s osobom sa stručnim znanjem ili drugom primjerenom osobom. Ako dijete potpiše ugovor o zastupanju, to ne utječe na roditeljsko zakonsko zastupanje djeteta. Ako se zakonski i ugovorni zastupnici ne mogu složiti, sud će odlučiti u skladu s interesima djeteta.

Ako su odgoj djeteta ili njegovo/njezino tjelesno, intelektualno ili psihičko stanje i/ili njegov/njezin primjereni razvoj ugroženi ili narušeni do mjere koja je u suprotnosti s interesima djeteta, i/ili u slučaju ozbiljnih razloga zbog kojih roditelji ne mogu osigurati odgoj djeteta, sud može kao nužnu mjeru narediti institucionalnu skrb. To će učiniti posebno u slučajevima kada situacija nije ispravljena prethodnim mjerama. Sud će u tom slučaju uvijek razmotriti je li primjereno dati prednost povjeravanju djeteta u skrb fizičkoj osobi. Institucionalna skrb može se odrediti na najduže tri godine i može se produžiti (uzastopno) ako postoje razlozi za određivanje institucionalne skrbi (uvijek na najdulje tri godine). Ako više ne postoje razlozi zbog kojih je određena institucionalna skrb, ili ako je djetetu moguće odrediti drugu vrstu skrbi, sud će odmah ukinuti institucionalnu skrb i istovremeno odlučiti kome će se dijete dalje povjeriti ovisno o okolnostima.

4 Ako se roditelji razvedu ili prekinu odnos, kako se rješava pitanje roditeljske odgovornosti u budućnosti?

Odluka o skrbi za dijete bitan je uvjet za razvod djetetovih roditelja. Sud će pri donošenju odluke uzeti u obzir interese djeteta. Sud će odstupati od uzajamnog sporazuma roditelja samo ako je to nužno u interesu djeteta. Sud može dijete povjeriti na skrb jednom od roditelja ili roditeljima dodijeliti podijeljeno ili zajedničko skrbništvo. Sud može skrb o djetetu povjeriti i osobi koja nije roditelj djeteta ako je to u interesu djeteta. Sud će uzeti u obzir osobnost djeteta, posebno njegove/njezine talente i sposobnosti u pogledu razvojnih mogućnosti te način života njegovih/njezinih roditelja te emocionalno stanje i pozadinu djeteta, sposobnost svakog od roditelja za odgoj djeteta, trenutačnu i očekivanu stabilnost obrazovnog okruženja u kojem bi dijete trebalo živjeti i djetetove emocionalne veze s braćom i sestrama, djedovima i bakama ili drugim srodnicima i nepovezanim osobama. Sud će uvijek razmotriti koji se od roditelja primjereno brinu o djetetu do tog trenutka i koji je primjereno brinu o emocionalnom, intelektualnom i moralnom odgoju djeteta te koji roditelj djetetu nudi bolje mogućnosti za zdrav i uspješan razvoj. Sud će se također usredotočiti na pravo djeteta na skrb oba roditelja i na održavanje redovitih osobnih kontakata s njima, na pravo drugog roditelja s kojim dijete neće živjeti da redovito dobiva informacije o djetetu te će uzeti u obzir sposobnost roditelja da se dogovara o odgoju djeteta s drugim roditeljem. Sud može odlučiti i odobriti sporazum među roditeljima osim ako je jasno da dogovoreni način izvršavanja roditeljske odgovornosti nije u skladu s interesima djeteta.

Ako roditelji maloljetnika koji nema punu pravnu sposobnost ne žive zajedno i ako se ne mogu dogovoriti o skrbi za dijete, sud će o tome odlučiti bez zahtjeva. On će primijeniti slična pravila na donošenje odluke o skrbi o djetetu kao i u slučaju razvoda djetetovih roditelja.

Roditelj kojemu je povjerena skrb o djetetu i drugi roditelj zajedno će odlučiti kako će roditelj koji nema dijete u svojoj skrbi održavati kontakt s djetetom. Ako se roditelji ne mogu dogovoriti, ili ako je to potrebno u skladu s interesima za odgoj djeteta i odnosima u obitelji, kontakte između roditelja i djeteta uredit će sud. U opravdanim slučajevima sud može odrediti i mjesto susreta roditelja i djeteta. Ako je to nužno u interesu djeteta, sud će ograničiti pravo roditelja na osobni susret s djetetom i/ili će zabraniti takav susret.

U slučaju promjene okolnosti, sud će i bez zahtjeva promijeniti svoju odluku o izvršavanju obveza i prava koji proizlaze iz roditeljske odgovornosti.

5 Ako roditelji postignu dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koje se formalnosti moraju poštovati kako bi taj sporazum postao pravno obvezujuć?

U slučaju razvoda roditelja, sporazumom između roditelja o načinu izvršavanja roditeljske odgovornosti mora se utvrditi kako će svaki od roditelja skrbiti o djetetu nakon razvoda. U tom sporazumu roditelji mogu urediti i kontakte između roditelja i djeteta. Takav sporazum podliježe suglasnosti suda, koji će odobriti sporazum između roditelja, osim ako je jasno da dogovoreni način izvršavanja roditeljske odgovornosti nije u skladu s interesima djeteta. Isto će se primjenjivati na sporazum između roditelja, ako roditelji djeteta ne žive zajedno.

6 Ako roditelji ne mogu postići dogovor po pitanju roditeljske odgovornosti, koja je alternativa rješavanju spora a da se izbjegne izlazak pred sud?

U cilju zaštite djetetovih interesa, sud, tijekom postupka u kojem odlučuje o skrbi za maloljetnika, pomaže roditeljima da pronađu sporazumno rješenje. Sud može roditeljima odrediti sudjelovanje u izvansudskim sastancima mirenja ili posredovanja ili obiteljsku terapiju u trajanju od najviše 3 mjeseca ili im može odrediti obvezu sastajanja sa stručnjakom iz područja dječje psihologije.

Nadalje, dostupne su usluge takozvanih centara za bračno i obiteljsko savjetovanje u kojima potporu pružaju kvalificirani psiholozi i socijalni radnici.

Osim toga, nadležno tijelo za socijalnu i pravnu zaštitu djece može uputiti ili obrazovati roditelja koji ne poštuje prava djeteta ili drugog roditelja (npr. u pogledu skrbi, redovnih kontakata) o zakonodavstvu i posljedicama njegovog/njezinog ponašanja. Tijelo nadležno za socijalnu i pravnu zaštitu djece može roditeljima odrediti i obvezu stručnog savjetovanja ako roditelji ne mogu riješiti probleme povezane odgojem djeteta bez stručnog savjetovanja, posebno tijekom sporova povezanih s promjenama u odgoju djeteta ili s pravima posjećivanja.

7 Ako roditelji izađu pred sud, o kojim pitanjima u vezi s djetetom može odlučivati sudac?

Ako su ispunjeni određeni uvjeti sud može, na zahtjev roditelja, odlučiti posebno o sljedećim pitanjima povezanim s odnosima između roditelja i djece:

1. prava osobne prirode (npr. pravo određivanja imena i prezimena djeteta ili davanja suglasnost za posvojenje djeteta);
2. skrb o djetetu i uređivanje kontakata s djetetom;
3. alternativni oblici skrbi o djetetu (npr. skrbništvo, starateljstvo druge osobe, udomiteljstvo, institucionalna skrb);
4. obveze uzdržavanja i potpore;
5. zastupanje djeteta i upravljanje djetetovom imovinom, suglasnost za djetetove pravne postupke;
6. o pitanjima važnima za dijete, ako se roditelji ne mogu dogovoriti (posebno važnim pitanjima smatra se utvrđivanje mjesta prebivališta i odabiri u pogledu obrazovanja ili zaposlenja djeteta, ali ne uobičajeni liječnički i slični postupci).

Sud će najčešće odlučiti kome će povjeriti dijete te o uređivanju kontakata s djetetom i o uzdržavanju i potpori.

8 Ako sud odluči da jedan roditelj treba imati isključivu skrb nad djetetom, znači li to da on ili ona može odlučivati o svim pitanjima u vezi s djetetom a da se prethodno ne savjetuje s drugim roditeljem?

Skrb za dijete samo je dio obveza i prava uključenih u roditeljsku odgovornost. Ako roditelj kojem nije povjerena skrb o djetetu nije lišen roditeljske skrbi niti mu je roditeljska odgovornost ograničena ili obustavljena, on/ona i dalje izvršava tu obvezu u odnosu na ostale sastavne dijelove roditeljske odgovornosti i ne gubi svoje pravo odlučivanja o važnim pitanjima za dijete. Roditeljsku odgovornost izvršavaju roditelji na temelju zajedničkog dogovora i u skladu s interesima djeteta. Ako postoji opasnost od ogluhe tijekom odlučivanja o pitanju koje se odnosi na dijete, jedan od roditelja može sam donijeti odluku ili dati suglasnost. On/ona, međutim, mora odmah o tome obavijestiti drugog roditelja.

Ako se roditelji ne slažu oko pitanja koje je važno za dijete, posebno u odnosu na njegove, njezine interese, o tome će pitanju odlučiti sud, na zahtjev roditelja. To se primjenjuje i ako je jedan od roditelja isključio drugog roditelja iz odlučivanja o važnom pitanju za dijete. Sud će odlučiti i o zahtjevu roditelja u slučajevima kada se roditelji ne mogu dogovoriti koji će od njih zastupati dijete u sudskom postupku ili u važnim pitanjima koja se odnose na upravljanje djetetovom imovinom.

Roditelji moraju jedan drugoga obavijestiti o svim važnim pitanjima u vezi s djetetom i njegovim/njezinim interesima.

9 Ako sud odluči da roditelji trebaju imati zajedničku skrb nad djetetom, što to znači u praksi?

U Građanskom zakoniku razlikuje se između davanja skrbništva nad djetetom jednom od roditelja, davanja podijeljenog ili zajedničkog skrbništva ili skrbništva treće osobe. Kada donosi odluku o povjeravanju djeteta na skrb, sud o tome odlučuje na način kojim se zadovoljavaju interesi djeteta. Sud može poništiti odluku o podijeljenom ili zajedničkom skrbništvu ako su roditelji sposobni uzajamno komunicirati i surađivati.

Zajedničko skrbništvo (zajednički odgoj)

Ovakva vrsta uređivanja skrbi o djetetu znači da nije donesena posebna odluka o povjeravanju skrbi o djetetu jednom roditelju. To u praksi znači da u slučaju zajedničkog skrbništva jedan roditelj može, primjerice, osigurati zadovoljavanje obrazovnih potreba djeteta, a drugi je zadužen za djetetove sportske aktivnosti i/ili se jedan roditelj usredotočuje na djetetovo učenje jezika, a drugi na njegove slobodne aktivnosti. Oba roditelja zajednički sudjeluju u pružanju zdravstvene skrbi i zadovoljavaju materijalnih potreba djeteta (npr. kuhanje, čišćenje, odjeća i slično). Ako će dijete biti povjereno pod zajedničko skrbništvo, roditelji s time moraju biti suglasni.

Podijeljeno skrbništvo (izmjenjivanje u odgoju)

Podijeljeno skrbništvo znači da se dijete naizmjenice stavlja pod skrbništvo jednog od roditelja na točno određeno vremensko razdoblje. Sud će također definirati prava i obveze u tim vremenskim razdobljima.

10 Kojem se sudu ili tijelu trebam obratiti ako želim podnijeti zahtjev za roditeljsku odgovornost? Koje se formalnosti moraju poštovati? Koje dokumente trebam priložiti zahtjevu?

Zahtjevi u vezi s roditeljskim pravima i obvezama podnose se okružnom sudu (u Pragu okružnom sudu, u Brnu općinskom sudu) koji je nadležan u mjestu u kojem maloljetnik ima prebivalište i, ako on/ona nemaju trajnu adresu, okružnom sudu koji je nadležan u mjestu u kojem on/ona žive. Sud može, u pitanjima koja se odnose na maloljetnike, donositi odluke i bez zahtjeva.

Uvjeti za podnošenje žalbe ovise o žalbi. Međutim, uvijek treba navesti ime, prezime i adresu stranaka u postupku, ili matične brojeve stanaka i njihovih zastupnika, opis ključnih činjenica, naznaku o dokazima na koje se oslanja podnositelj zahtjeva i mora biti jasno što podnositelj traži i kojem je sudu zahtjev upućen.

Zahtjev mora sadržavati sve važne dokumente koji se odnose na predmetno pitanje, na primjer, rodni list, vjenčani list, sve prethodne sudske odluke u vezi s djetetom i tako dalje. Prijedlog bi trebalo podnijeti u papirnatom obliku u potrebnom broju primjeraka tako da jedan ostane na sudu i da svaka stranka, ako je potrebno, dobije primjerak.

11 Koji se postupak primjenjuje u takvim slučajevima? Postoji li hitni postupak?

Sud može pokrenuti postupak u okviru skrbi za maloljetnika čak i ako nije podnesen nikakav zahtjev.

Sud može, donošenjem odluke o prethodnom pitanju, čak i prije donošenja odluke o osnovanosti predmeta, ako je potrebno za privremeno uređivanje odnosa među sudionicima, ili u slučaju zabrinutosti da bi mogla biti ugrožena provedba sudske odluke, odrediti sudionicima u postupku plaćanje nužne alimentacije i/ili povjeriti dijete u skrbništvo jednom od roditelja ili osobi koju je odredio sud. Odluka o prethodnom pitanju obično se donosi na zahtjev, međutim, ako je moguće pokrenuti postupak o osnovanosti predmeta (a tako i postupak koji se odnosi na skrb suda o maloljetniku) bez podnošenja zahtjeva, odluka o prethodnom pitanju može se donijeti i bez zahtjeva. Sud koji je nadležan za postupke po tom pitanju odgovoran je donijeti odluku o prethodnom pitanju, osim ako je u zakonu propisano drugačije. U zahtjevu za donošenje odluke o prethodnom pitanju moraju biti navedeni uvjeti iz članka 42. stavka 4. i članka 75. Zakona o parničnom postupku (Zakon br. 99/1963, kako je izmijenjen), što posebno znači sljedeće: informacije o sudu kojem se podnosi zahtjev; tko podnosi zahtjev i na što se on odnosi, odnosno opis činjenica zbog kojih bi bilo opravdano donošenje odluke o prethodnom pitanju u skladu s prijedlogom; što bi se trebalo postići zahtjevom, odnosno kakvu odluku o prethodnom pitanju traži podnositelj zahtjeva; navođenje činjenice da je nužno privremeno urediti odnose među sudionicima ili da postoji zabrinutost da bi izvršenje sudske odluke moglo biti ugroženo i naznaka datuma kada je izrađen zahtjev i potpis stranke ili njegovog/njezinog zastupnika. Dokumenti na koje upućuje podnositelj zahtjeva moraju biti priloženi zahtjevu. Kada se donose odluke o prethodnom pitanju, kako bi se osigurala naknada štete ili drugih gubitaka koji bi nastali zbog donošenja odluke o prethodnom pitanju, podnositelj zahtjeva u načelu mora uplatiti određeni iznos jamstva najkasnije isti dan kada je sudu podnio zahtjev za donošenje odluke o prethodnom pitanju. Međutim, u slučaju odluke o prethodnom pitanju u postupcima radi uzdržavanja ili odluke o prethodnom pitanju koju sud može donijeti i bez podnošenja zahtjeva, nije potrebno uplatiti jamstvo. Sud će bez odgode odlučiti o odluci o prethodnom pitanju. Ako nema opasnosti od ogluhe, sud može odlučiti o zahtjevu za donošenje odluke o prethodnom pitanju u roku od 7 dana od podnošenja zahtjeva. Sud odlučuje bez saslušanja stranaka. Kada nalaže donošenje odluke o prethodnom pitanju, sud će podnositelju zahtjeva odrediti obvezu da sudu mora podnijeti zahtjev za pokretanje postupka do određenog roka. On također može utvrditi da će se odluka o prethodnom pitanju primjenjivati samo određeno vrijeme.

Zakonom o posebnim sudskim postupcima (Zakon br. 292/2013, kako je izmijenjen) uređuje se donošenje odluke o prethodnom pitanju u slučaju kada maloljetnik ne dobiva odgovarajuću skrb bez obzira na to postoji li osoba koja ima pravo skrbiti o djetetu ili ako je ozbiljno ugrožen ili narušen život djeteta, njegov uobičajeni razvoj ili drugi važan interes. U tom slučaju sud odlukom o prethodnom pitanju, koju sud može donijeti samo na temelju zahtjeva nadležnog tijela za socijalnu i pravnu zaštitu djece, uređuje odnose djeteta na određeno vrijeme nalažući da se dijete mora smjestiti u odgovarajuću sredinu navedenu u odluci. Takvom je odlukom o prethodnom pitanju moguće privremeno smjestiti dijete u udomiteljsku obitelj dok se roditelj iz ozbiljnih razloga ne može brinuti o djetetu ili se po isteku te odluke dijete može smjestiti u skrbništvo prije posvajanja, može se ishoditi suglasnost roditelja za posvajanje ili se može odlučiti da nije potrebna suglasnost roditelja za posvajanje. Sud će bez odgode odlučiti o zahtjevu za donošenje odluke o prethodnom pitanju, ali najkasnije u roku od 24 sata od podnošenja. Odluka je izvršiva odmah po donošenju, a sud će u svrhu izvršenja te odluke surađivati s nadležnim tijelima.

12 Mogu li dobiti pravnu pomoć za pokrivanje troškova postupka?

U skladu sa Zakonom o sudskim pristojbama (Zakon br. 549/1991, kako je izmijenjen) u sudskim postupcima za maloljetnike koji se odnose na skrbništvo i skrb ne plaćaju se naknade. To znači da podnositelj zahtjeva koji se odnosi na roditeljske obveze i prava ne mora plaćati sudske pristojbe.

U određenim uvjetima moguće je besplatno ili uz sniženu naknadu imenovati zakonskog zastupnika. Sud će na zahtjev stranke u postupku imenovati zastupnika i očekuje se da će sud potpuno ili djelomično otpisati njegove/njezine sudske troškove, ako je to nužno, primjerice, za zaštitu njegovih/njezinih interesa. Ako je to potrebno za zaštitu interesa stranaka, njemu/njoj bit će imenovan odvjetnik. Imenovanje zastupnika može biti opravdano situacijom stranaka (u praksi to mogu biti loše financijske okolnosti ili nepovoljna društvena situacija, a uvijek je nužno uzeti u obzir posebne okolnosti slučaja) i ne smije postojati arbitrarno ili očito neuspješno izvršavanje ili zaštita prava.

Zakonom o pružanju pravne pomoći u prekograničnim sporovima u Europskoj uniji (Zakon br. 629/2004, kako je izmijenjen) uređuje se pristup pravnoj pomoći u sudskim postupcima u državi članici Europske unije u kojima sudjeluje fizička osoba koja je rezident u drugoj državi članici. Pomoć je povezana sa sudskim postupkom u fazi rasprave i izvršenja.

Zakonom o odvjetništvu (Zakon br. 85/1996, kako je izmijenjen) utvrđuju se uvjeti pod kojima se od Češke odvjetničke komore može tražiti imenovanje besplatnog pravnog savjetnika.

13 Je li moguće uložiti žalbu protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti?

Da, dopuštena je žalba protiv odluke o roditeljskoj odgovornosti. Okružni sudovi su prvostupanjski sudovi za odlučivanje o pravima i obvezama koje proizlaze iz roditeljske odgovornosti. Regionalni sudovi (Općinski sud u Pragu) odlučuju o žalbama protiv odluka prvostupanjskih sudova. Žalbu protiv sudske odluke moguće je podnijeti u roku od 15 dana od primitka pisane odluke suda protiv čije odluke se podnosi žalba, osim ako je to zabranjeno zakonom (npr. nije moguće podnijeti žalbu protiv sudske odluke kojom se odobrava sporazum između stranaka o skrbi o djetetu). Žalba se smatra podnesenom na vrijeme nakon isteka roka od petnaest dana ako je podnositelj žalbe postupao u skladu s netočnim uputama žalbenog suda.

Treba naglasiti da neke odluke mogu biti privremeno izvršive – mogu se izvršavati iako je protiv njih podnesena žalba. Odluke kojima se određuje izvršenje odluka o uzdržavanju ili produljuje trajanje odgojne mjere kojom je dijete privremeno oduzeto iz skrbi roditelja ili druge osobe privremeno su izvršive.

14 U određenim slučajevima potrebno je obratiti se sudu kako bi se zatražilo izvršenje odluke o roditeljskoj odgovornosti. Kojem se sudu trebam obratiti u takvim slučajevima i koji se postupak primjenjuje?

U Češkoj Republici potrebno je sudu podnijeti zahtjev za izvršenje odluke koja se odnosi na brigu o maloljetniku. Na postupak koji se primjenjuje za izvršenje odluke primjenjuje se Zakon o posebnim sudskim postupcima (Zakon br. 292/2013, kako je izmijenjen).

Za takve postupke nadležan je opći sud maloljetnika, odnosno okružni sud (okružni sud u Pragu, Općinski sud u Brnu) koji je nadležan u mjestu u kojem maloljetnik ima boravište na temelju sporazuma između roditelja ili sudske odluke, ili drugih odlučujućih činjenica. U zahtjevu moraju biti navedene sve potrebne informacije (stranke koje imaju prava i stranke kojima su određene obveze, opseg i sadržaj obveze stranke kojoj je određena obveza i rok za ispunjenje primjenjive obveze te navođenje takozvanog izvršnog akta – odluke koja će se izvršavati).

Prije nego što naredi izvršenje odluke, sud može, ako vidi da za to postoje posebni razlozi, i/ili ako stranka kojoj je određena obveza nije obaviještena o posljedicama neispunjenja obveze, pozvati stranku kojoj je određena obveza da postupi u skladu s odlukom ili sporazumom i obavijestiti ju/ga o mogućim načinima izvršenja odluke, npr. određivanjem novčane kazne ili odvođenjem djeteta. Sud može i od nadležnog tijela za socijalnu i pravnu zaštitu djece zatražiti da savjetuje stranku kojoj je određena obveza da ispuni svoje obveze bez potrebe za naređivanjem izvršenja odluke.

Ako osoba ne izvršava svoje obveze čak ni nakon sudskih uputa, sud će narediti izvršenje odluke određivanjem novčane kazne, što se može učiniti u više navrata. Iznos pojedinih novčanih kazni ne smije premašivati 50 000 CZK. Druge mjere koje sud može odrediti uključuju sastanak s miriteljem, sastanak sa stručnjakom u području dječje psihologije ili utvrđivanje plana za režim prilagodbe kako bi se olakšalo postupno uspostavljanje kontakta između djeteta i osobe koja ima pravo na kontakt s djetetom.

Ako, unatoč provedbi navedenih mjera, obveze nisu ispunjene ili je jasno iz okolnosti da taj pristup nije pridonio ispunjenju obveza, sud će u iznimnim slučajevima naložiti izvršenje odluke o oduzimanju djeteta osobi s kojom dijete ne bi trebalo biti u skladu sa sporazumom ili odlukom. Odluka kojom je naloženo oduzimanje djeteta dostavlja se stranci kojoj je određena obveza tek u trenutku izvršenja.

15 Što trebam učiniti kako bi se u ovoj državi članici priznala i izvršila odluka o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici?

Odluke o roditeljskoj odgovornosti koje su donijeli sudovi u državama članicama Europske unije priznaju se u Češkoj Republici u skladu s Uredbom Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000 („Uredba br. 2201/2003”), bez potrebe za provođenjem posebnog postupka. Međutim, svaka osoba koja ima pravni interes može se obratiti sudu sa zahtjevom za donošenje odluke o priznavanju ili nepriznavanju odluke. Za takve su postupke u Češkoj Republici u prvom stupnju nadležni okružni sudovi (okružni sudovi u Pragu, Općinski sud u Brnu). Nadležni sud je okružni sud koji je opći sud podnositelja zahtjeva ili okružni sud koji je nadležan u mjestu u kojem je nastala ili bi mogla nastati situacija za koju je važno priznavanje.

Da bi se odluka u pitanjima roditeljske odgovornosti donesena u drugoj državi članici mogla izvršiti u Češkoj Republici, ona mora biti proglašena izvršivom u posebnom postupku u skladu s prethodno navedenom Uredbom br. 2201/2003. Zahtjev za proglašenje izvršivosti podnosi se u Češkoj Republici okružnom sudu koji ima mjesnu nadležnost (okružni sudovi u Pragu, općinski sud u Brnu). Mjesna nadležnost utvrđuje se u skladu s Uredbom br. 2201/2003 prema mjestu uobičajenog boravišta osobe protiv koje se traži izvršenje ili prema mjestu uobičajenog boravišta djeteta. Ako se niti jedno od tih mjesta ne nalazi u državi članici u kojoj će se odluka izvršavati, mjesna nadležnost utvrđuje se prema mjestu izvršenja odluke.

Odluka o pravu na kontakt s djetetom i odluka kojom se nalaže predaja djeteta u skladu s člankom 11. stavkom 8. Uredbe br. 2201/2003 izvršive su, u skladu s člancima 41. i 42. Uredbe br. 2201/2003, u drugoj državi članici bez potrebe za proglašenjem izvršivosti i bez mogućnosti prigovora protiv priznavanja odluke, ako je odluka potvrđena u državi članici podrijetla uporabom standardnog obrasca iz priloga Uredbi br. 2201/2003.

Zahtjevu za priznavanje ili nepriznavanje odluke i proglašenje odluke izvršivom nužno je priložiti presliku sudske odluke koja zadovoljava uvjete potrebne za utvrđivanje njezine vjerodostojnosti (npr. preslika ili ovjereni primjerak odluke) i potvrdu u skladu s člankom 39. koju je izdalo nadležno tijelo države članice u kojoj je donesena odluka, na standardnom obrascu iz priloga Uredbi br. 2201/2003. U slučaju sudske odluke iz ogluhe također je nužno podnijeti izvornik i ovjerenu presliku dokumenta kojim se potvrđuje da se stranka nije pojavila na sudu, da je zahtjev za pokretanje postupke ili slični dokument dostavljen stranci ili neki drugi dokument kojim se potvrđuje da je tuženik nedvosmisleno prihvaća sudsku odluku. Ako u slučaju sudske odluke iz ogluhe nije podnesena potvrda ili traženi dokument, provodi se postupak u skladu s člankom 38. stavkom 1. Uredbe br. 2201/2003.

U skladu s uvjetima iz navedene uredbe, postupak za izvršenje odluke u pitanjima roditeljske odgovornosti iz druge države članice EU-a isti je kao postupak za izvršenje nacionalnih odluka. Za više informacija vidjeti prethodno pitanje.

16 Kojem se sudu u ovoj državi članici trebam obratiti kako bih podnio prigovor na priznanje odluke o roditeljskoj odgovornosti koju je donio sud u drugoj državi članici? Koji se postupak u takvim slučajevima primjenjuje?

Pravni lijek (žalba) protiv sudske odluke podnosi se sudu koji je donio odluku. O pravnom lijeku odlučuje viši sud.

17 Koje se pravo primjenjuje u postupku o roditeljskoj odgovornosti ako dijete ili stranke ne žive u ovoj državi članici ili su različitih nacionalnosti?

U postupcima u vezi s pitanjima roditeljske odgovornosti primjenjivo pravo utvrđuje se u skladu s Haškom konvencijom od 19. listopada 1996. o nadležnosti, primjenjivom pravu, priznavanju, izvršenju i suradnji u području roditeljske odgovornosti i mjerama za zaštitu djece. Nad Konvencijom iz 1996. prevladava bilo koji bilateralni međunarodni sporazum koji obvezuje Češku Republiku u odnosu na druge države, osim u slučaju izjave iz članka 52. stavka 1. Konvencije iz 1996. (takva je izjava donesena u odnosu na uzajamni bilateralni sporazum između Češke Republike i Poljske, kojim je osigurano prvenstvo Konvencije iz 1996.).

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJNI-a. Prijevod je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.

Posljednji put ažurirano: 06/03/2019